

Atomvapnen och svensk politik

"Ett taktiskt atomvapen löser inte vår försvarsfråga, men utan tillgång till detta vapen kan vår försvarsfråga inte lösas", förklarade högerledaren hr Hjalmarson i remissdebatten. "En försvarsmakt som i dag inte förfogar över de moderna vapenslagen är lika otidsenlig som en armé skulle ha varit om den vid andra världskrigets början ställt upp utrustad med slagsvärd och pilbågar", yttrade liberalen hr Osvald. Ingen bestrider att detta vapen är av ojämförlig styrka, det bestrids inte att Österns och Västerns stater är utrustade med sådana vapen eller tillförsäkrade dem i händelse av krig. Den katastrofala situation som hotar oss i ett krig där motståndaren angriper med atomvapen och vi saknar dem klarades för mer än ett år sedan i överbefälhavarens betänkande. Vårt dyra och på andra områden med väldiga resurser arbetande försvar är i själva verket ett svagt försvar, ett även för rent uppehållande aktioner otillräckligt försvar utan dessa vapen.

Hur kommer det sig då att man inte gör någonting, att man på de flesta håll undviker frågan eller yttrar sig blott för att understryka sin tveksamhet? Svaret ligger uppenbarligen i politiska, till stor del taktiska överväganden. Inom partierna vill man hellre blunda och vän- ta än riskera inre slitningar, riskera att motståndarna vinner agitatoriska fördelar, att en förändring av en traditionell utrikespolitik blir aktuell.

Några moment i denna bakgrund bör särskilt framhåvas. På vissa håll har — säkerligen delvis under inflytande av den kommunistiska propagandan — betonandet av atomvapens ohyggliga verkningar blivit en ersättning för rationell argumentering. Det sägs med stark och ärlig känsla att dessa vapen är för fruktansvärda, att vi under inga förhållanden får tillgripa dem; denna känsla inspireras i många fall av en allmän pacifism, som numera godtar de konventionella vapnen, men vaknar inför de nyare våldsmedlen. Varje eftertanke

måste dock klargöra att om vi vill försvara oss, måste vi ha moderna vapen, att alldeles samma motivering som leder till att vi över huvud har ett försvar kräver att detta försvar skall vara så effektivt som möjligt. Lika klart borde det vara att i den mån freden kan tryggas genom styrka i försvaret — och därom lär nästan alla vara ense i princip — är en modernisering av försvaret just från fredens synpunkt nödvändig. Då de som avvisar krav på atomvapen uppträder som om de hade monopol på kärlek till freden — och därmed antyder att andra inte vill fred — kan de ursäktas på grund av sin tanklösa iver, men deras resonemang är värdelöst. Och dock torde denna grupp ha ett betydande inflytande på partiernas politik.

En annan faktor är frestelsen att — liksom för tjugu år sedan i försvarsfrågan över huvud — utnyttja frågan om atombomber i den partipolitiska agitationen. Denna frestelse gäller nu som förr huvudsakligen socialdemokratin. Har man samvete att undanskjuta denna fråga, att söva väljarna inför faran, att framställa ett eller flera andra partier som förstuckna krigshetsare, kan man sannolikt förtjäna mycket bland väljare för vilka en behaglig okunnighet är mera lockande än bistra fakta. Frestelsen är stor, och dock är det svårt att tro att ett regeringsparti skall svika sitt ansvar genom att falla för den.

Slutligen: på alla håll in ses det att frågan om anskaffande av atomvapen är eller kan bli en påfrestning på vår neutralistiska politik. Detta förhållande berörs inte gärna, det är för ömtåligt och oroande. Men en rad deklARATIONER och undanvikanden blir förställda blott mot denna bakgrund.

*

Denna avgörande fråga — mot vilken repetitionsövningar, skattesänkningar och annat ter sig som sekundära — dominerade på intet sätt remissdebatten; den berördes likväl av åtskilliga talare. Bland de ledande politikerna var hr Hjalmar-

son den ende som tog klar ståndpunkt genom att bestämt, om också i största allmänhet, förorda anskaffande av atomvapen. Det är tydligt att högerledaren har minst ett riskera på ett sådant ställningstagande. Det är likväl glädjande att han i anslutning till den tradition som är högerns bästa tillgång öppet deklarerade att frågan måste tas upp och avgöras i positiv riktning; sådana insatser tvingar till eftertanke, bryter den omtäckta tystnaden och gör debatt ofrånkomlig. Folkpartiets ledare, hr Ohlin, framhöll sakens betydelse, men ställde sig avvaktande; det är svårt att säga om denna position, eller brist på position, är medvetet taktiskt betingad eller om hr Ohlin i detta fall liksom i flera andra lyckas bevara sitt sinne fritt från åsikter som till äventyrs kunde vara partipolitiskt tyngande. Att folkpartiet skulle vilja spela poker med socialdemokraterna i denna livsfråga genom att hålla sig i efterhand får väl dock anses vara uteslutet.

Försvarsministerns anförande var mera ingående och redovisade klart flera av de synpunkter som kommit fram i debatten. Någon ställning tog han emellertid inte, även om hans yttrande måste anses framhåva atomvapens utomordentliga vikt för försvaret. Det är likväl ett par andra passager i talet som är av särskilt intresse.

Att Sverige inte på många år kan tänkas producera atomvapen (de mindre atomvapen som kallas taktiska och närmast är avsedda för defensivt

bruk) är känt och erkänt. Inte heller på annat sätt kan, yttrade hr Torsten Nilsson, atomvapen inom en nära framtid anskaffas. "Jag tror mig reservationslöst kunna säga att alternativet att förvärva dessa vapen genom köp för närvarande är obefintligt. Vi kan inte vänta oss att få tillgång till dessa särskilt hemliga och särskilt effektiva vapen under den från vår synpunkt självklara förutsättningen att vi åger att fullt och utan politiska villkor av något slag disponera över dem."

Vi kan alltså inte producera atomvapen, vi kan inte köpa dem, vi är inte såsom Atlantpaktstaterna försäkrade om hjälp med dessa vapen; vi skulle följaktligen i den situation som nu kan överblickas under alla förhållanden vara utan dem och därmed vara hänvisade till ett erkänt otillräckligt, ett eländigt försvar. Ty vi kan inte tänkas, sägs det, vara villiga att få sådana vapen från annat håll annat än om "vi åger att fritt och utan politiska villkor av något slag disponera över dem".

Vi skulle, menar hr Nilsson tydligen, inte kunna gå med på ens ett sådant samförstånd, en sådan överenskommelse som hindrade oss att bruka från USA eller England inköpta vapen mot USA eller England — trots att ingen demokratisk svensk kan tänka sig att vi på kommunismens sida skulle bekämpa dessa den fria världens försvarare. Den reella konsekvensen skulle bli att den totala neutralismen för de styrande ter sig viktigare än att skaffa Sverige oungångliga försvarsmedel.